

ДИКИЙ О. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,
кандидат юридичних наук

ВІКТИМОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФІЛАКТИКИ ПОВЕДІНКИ ЖЕРТВ ЗЛОЧИНІВ В СФЕРІ ОБОРОТУ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ

Одне із пріоритетних місць у попередженні злочинності займає віктимологічна профілактика, яка входить у кримінологічну профілактику злочинів. Як зазначає професор В. О. Туляков — сучасна віктимологічна профілактика служить для організації забезпечення безпеки громадян від реальних або потенційних злочинних посягань [3, с. 100].

При цьому її метою є застосування заходів віктимогенного характеру стосовно потенційного чи реального потерпілого. Як стверджується в науці, кримінологічна профілактика — це цілеспрямована спеціалізована дія на осіб з неправомірною або аморальною поведінкою, а також на чинники, що обумовлюють віктимність, пов'язану з подібною поведінкою. Рівною мірою її об'єктом є чинники і особи, позитивна поведінка яких, віктимобезпечна для них [2, с. 241]. Варто звернути увагу, що заходи віктимологічної профілактики повинні бути направлені не тільки на активізацію захисних можливостей потенційних жертв, а й на підсилення профілактичної діяльності відповідних органів держави.

На підставі дослідження матеріалів кримінальних справ було проведено класифікацію потерпілих на підставі соціального статусу, що підвищує рівень віктимності та виділено так звану «групу ризику», тобто осіб, що мають підвищений рівень віктимності і найбільше ризикують стати жертвами злочинів у сфері обороту житлової нерухомості. До вказаної групи входять: особи похилого віку; особи, які зловживають алкоголем; особи, які через різні обставини не проживають за місцем знаходження об'єкта житлової нерухомості.

Варто звернути увагу, що до громадян, які перебувають у «групі ризику», крім осіб, які не проживають за місцем знаходження об'єкта житлової нерухомості, доцільно застосовувати заходи індивідуальної віктимологічної поведінки, що пов'язано з їхніми соціально-психологічними і соціально-рольовими властивостями.

Одним із головних факторів, що підвищує рівень віктимності потерпілих у вказаній сфері, є юридична недосвідченість про порядок укладення договорів щодо відчуження або придбання об'єктів житлової нерухомості та укладення інших угод цивільно-правового характеру. Усунення такої ситуації можна досягнути шляхом здійснення загально-го інформування населення про способи укладення цивільно-правових договорів у сфері обороту житлової нерухомості, найбільш поширені

способи вчинення злочинів у вказаній сфері, порядок звернення до правоохоронних органів за захистом, відповідальність за порушення законодавства, способи забезпечення виконання зобов'язань, а також про дії потенційної жертви для недопущення або припинення вчинення злочину щодо неї.

Як зазначається в науковій літературі, одним із пріоритетних напрямів віктимологічної профілактики злочинів є створення державної системи допомоги жертвам, яка б включала правову, матеріальну та психологічну допомогу потерпілим [3]. Так, на підставі проведених досліджень було встановлено, що лише у 45 випадках з 240, злочинці добровільно відшкодували завдану їхніми протиправними діями шкоду повністю або частково.

Для вирішення такої ситуації в науковій літературі запропоновано створити Фонд відшкодування шкоди жертвам злочинів [1]. Однак в цьому випадку не вирішення залишається питання про джерела фінансування вказаного фонду.

Наступний рівень в системі заходів віктимологічної профілактики злочинів у сфері обороту житлової нерухомості є індивідуальний. Він більшою мірою розрахований на виявлення осіб, які, судячи з їхньої поведінки або сукупності особистісних характеристик, з найбільшою ймовірністю можуть виявитися жертвами злочинців, та організацію щодо цих осіб профілактичних заходів з метою зниження рівня їх віктимності.

На нашу думку, індивідуальну віктимологічну профілактику повинні здійснювати як працівники правоохоронних органів, так і працівники соціальних служб, які поряд з виконанням своїх основних обов'язків проводили б віктимологічну профілактику з відповідними категоріями населення. Однак координування індивідуальної віктимологічної профілактики доцільно покласти саме на підрозділи правоохоронних органів. При цьому, однією з найскладніших проблем для вирішення є пошук потенційних потерпілих.

Проведення індивідуальної віктимологічної профілактики стосовно осіб, які постійно зловживають алкогольними напоями не видається перспективним та таким, що може призвести до пониження рівня віктимності вказаної групи осіб. Це пов'язано з тим, що особи вказаної групи ведуть аморальний та антигромадський спосіб життя, нерідко вчиняють правопорушення та, негативно без довіри ставляться не тільки до правоохоронних органів, а й до всієї сфери державного управління. Попередження вчинення злочинів щодо вказаної групи осіб доцільно проводити в межах загальносоціальної віктимологічної профілактики.

Особливої уваги зі сторони держави для захисту прав заслужують особи похилого віку. Звичайно, не всі вони мають однаковий рівень віктимності. Так, у попередніх розділах нами наголошувалося на факторах, які опосередковано впливають на злочинність у сфері обороту житлової нерухомості і безпосередньо впливають на рівень віктимності

осіб. До таких факторів на підставі досліджень віднесено: значні борги за комунальними платежами; відсутність близьких родичів за місцем проживання потерпілого; фізичні, лінгвістичні або інші вади (що не виключають дієздатність).

До того ж з особами похилого віку повинна проводитися роз'яснювальна, інформаційна і виховна робота з метою формування в них відповідного ставлення до рекламних оголошень, повідомлень у ЗМІ, інформаційних плакатів, особистого спілкування з можливими шахраями тощо. Працівники правоохоронних органів під час спілкування можуть змодельовати конкретні ситуації, які зазвичай передують протиправному досягненню, дати рекомендації щодо подальшої поведінки для уникнення вчинення злочинну.

Тобто, як практична діяльність, загальносоціальна та індивідуальна віктимологічна профілактика повинна бути належним чином організована та інформаційно забезпечена. Це сприятиме більш ефективній роботі правоохоронних органів та зниженню рівня віктимності осіб у сфері обороту житлової нерухомості.

Список використаних джерел

1. Попов К. Л. Жертва шахрайства: віктимологічне дослідження: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / К. Л. Попов; НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – Київ, 2007. – 20 с.
2. Ривмап Д. В. Кримінальна віктимологія / Ривмап Д. В. – СПб.: Питер, 2002. – 304 с.
3. Туляков В. А. Віктимологія: монографія / Туляков В. А. – Київ, 2003. – 148 с.

КЛІОВАН Н. В.

Миколаївський інститут права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін

РЕГІОНАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Актуальними засадами запобігання злочинності серед основних його принципів виступають взаємодія між інститутами державної влади і громадянського суспільства і залучення в профілактичну діяльність широкого кола неспеціалізованих суб'єктів для комплексного впливу на злочинність. Виразні регіональні особливості злочинності